

Tartu Energia 2030+

Teine visioonitöötuba Tartu Raekoja saalis (Raekoja plats 1a) esmaspäeval, 19. novembril kell 11:00-15:00.

Uued energia-, transpordi- ja infotehnoloogiad mõjutavad järgnevate aastakümnete jooksul ulatuslikult Tartu linna arengut. **Heidame üheskoos pilgu tulevikku ja arutleme meie ühise linna vajaduste, võimaluste ja suundumuste osas.** Leiame lahendusi, kuidas edendada linna nii, et säilib meie tervis ja puhas loodus. Arutleme, mis mõjutab Tartu tulevikku energiamajanduses, elamufondis, transpordis, integreeritud infrastruktuuride arendamises, teabehalduses, valitsemises ja elanike osalemises linnajuhtimises. Teise töötoa põhiline eesmärk on esimeses visioonitöötöas loodud **stsenaariumite valideerimine ja lihvimine ning ühise visiooni loomine.**

Päevakava

- 11:00** Tervitussõnad ja töötoa eesmärgi tutvustamine
Merit Tatar, Balti Uuringute Instituut
Raimond Tamm, Tartu Linnavalitsus
Kristjan Rebane, moderaator
- 11:15** Eelmise korra stsenaariumite kokkuvõtted (lauajuhid)
- 11:30** Töötoa I osa: stsenaariumite analüüs ja valideerimine töögruppides
- 12:30** Lõuna
- 13:00** Suuna valimine Tartu Energia 2030+ jaoks
- 13:15** Töötoa II osa: visiooni loomine ja valimine, arutelu
- 14:30** Järgmised Tartu Energia 2030+ kavandamise sammud
Marek Muiste, Tartu Regiooni Energiaagentuur
- 15:00** Lõpetamine

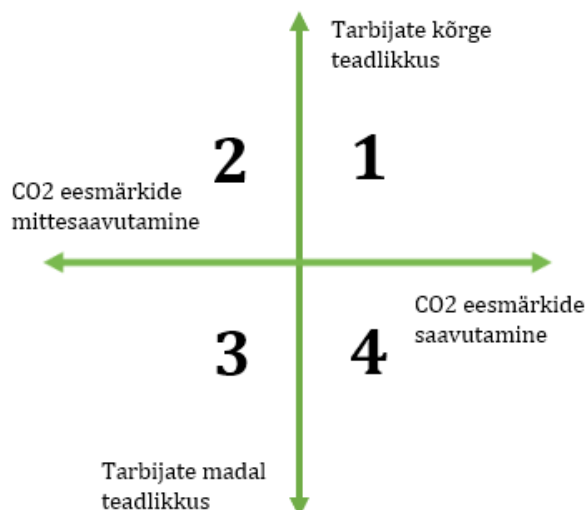
Arutelu

Töötoa tutvustus

- Tartu peab endale saama väga hea kliima- ja energiakava, seepärast on vajalik **erinevate osapoolte kaasamine ja panus**. Kava pole linnavalitsusele üksi elluviimiseks, vaid mõeldud kui kõigi osapoolte ühine kava, millesse panustada.
- Loodame edasise **töörühmapõhise lähenemisega** veelgi enam osapooli kaasata. Tänapäevane kokkusaamine pole aga viimane suurem üritus, järgmisel aastal vaatame näiteks ühiselt strateegia mustandi üle. Strateegia/tegevuskava loodame valmis saada järgmisel sügisel.
- Teises töötoas analüüsime ja täiendame eelmise korra stsenaariume, seejärel **liigume ühise visiooni poole**, kus üks väljavalitud suund saab aluseks. Arenguseire harjutused kui üks viis ühise mõtteruumi kujundamiseks.

Eelmise korra stsenaariumite kokkuvõte

- Esimeses töötoas tekkisid Tartu SWOTi ja globaalsete trendide kaardistamise, analüüsi ja hääletuse tulemusena järgmised teljed ja vastavad stsenaariumid:

- **Stsenaarium 1 – Tartu kaotas jalajälje**
 - Tarbijad kõrgelt teadlikud kliimaoludest ja riskidest. Lisaks teadlikkusele muudavad oma käitumist, nii et kliimaeesmärgid saavutatakse.
 - Linnakodanikud/valitsus mõistavad probleemi tõsidust, asuvad ennast ja ümbritsevat maailma ümber muutma. Kodanikud optimeerivad oma tarbimist, on avatud uutele käitumismustritele.
 - Elamufond liigub liginullenergia poole, tarbitakse vähem ja teadlikumalt, toidulaua eelistatakse kohalikku ja taimset toitu. Äraviskamise asemel parandusmajandus.
 - Taastuvenergia osakaal kasvab, kandub edasi mobiilsuse valdkonda. Personaalse auto kasutamine langevas trendis.
 - Infotehnoloogia areneb, andmed vabalt kättesaadavad, tekivad uued teenused, mis aitavad osapooltel omavahel suhelda, kasvab usaldus linna/inimeste vahel, linn muutub ühtsemaks.
 - Tartu linna pakti algatamine – ettevõtted võtavad endale ülesandeid kliimaeesmärkide saavutamiseks.
- **Stsenaarium 2 – Teeme nii palju kui kasulik, aga nii vähe kui võimalik!**
 - Üldiselt räägib stsenaarium sellest, kuidas hetkel asjad ongi. Tartus elavad targad ja individualistlikud inimesed, kes kalkuleerivad ratsionaalselt enda huvide piires, pragmaatiline lähenemine. Teadlikkus suur, aga lõpuks vaadatakse asju siiski oma mätta otsast.
 - Energiamaajanduses teevad inimesed edusamme isiklikus tarbimises. Päikeseenergiajaamad, sensorid, renoveerimine jms, aga kokkuvõttes valitakse see lahendus, mis majanduslikult otstarbekas, CO2 eesmärke ei saavutata.
 - Ühistransport heitmevaba, alternatiivsed liikumisviisid jms, aga reaalsus see, et eelistatakse mugavuse tõttu endiselt oma autot.
 - IKT ja andmed – linn kasutab avaandmeid, teeb otsuseid selle põhjal. Tartu saab suurt tähelepanu, tekib palju startup ettevõtteid, tuleb mujalt juurde ettevõtteid jms, aga tarbimine seeläbi kasvab, nullib ära edusammud ja kliimaeesmärke seega ei täideta. Tõmbekeskuse maine hakkab meile kahju tooma.
 - Valitsemine – rohelised nutikad hanked, inimeste kaasamine jms, aga kui tegemiseks läheb, kasutatakse ikka kulutõhusaid lahendusi.
 - Näiliselt liigub kõik õiges suunas, aga päeva lõpuks teevad inimesed nii vähe kui võimalik, ühise huvi nimel otsuseid ei tehta.
- **Stsenaarium 3 – Business as usual**
 - Kõige negatiivsem stsenaarium, tarbijad pole teadlikud ning kliimaeesmärke ei saavutata. Igaüks ajab oma asja.

- Majandus kasvab ja inimeste elujärg paraneb, see suurendab aga mugavust ja tarbimist. Inimesed teevad nii vähe kui võimalik ja nii palju kui vajalik, et säilitada endine mugavus.
- Läbimurdelisi tehnoloogiaid ei teki, eelistatakse olemasolevaid äraproovitud lahendusi, mis on mugavad. Erinevate energiatõhususe meetmete tulemusel saavutatud energiakokkuvõid „kulutatakse“ ära täiendavate mugavuslahenduste tarbeks.
- Individuaaltranspordi kasutamine jätkub, valglinnastumisest tulenevalt kolib üha enam inimesi linna naabruses olevatesse uusasumitesse.
- Laias plaanis (passiivne) teadlikkus tõuseb, aga mugavus domineerib. Üha nõudlikumad regulatsioonid on kohati raskesti täidetavad ning suureneb skeptitsism nõuete suhtes.
- **Stsenaarium 4 – Emajõe Ateena 2.0**
 - Kohalik omavalitsus teeb kõik selleks, et saavutada kliimaeesmärged, aga kogukonnaga ei suhtle, ei tõsta inimeste teadlikkust. Omavalitsuse kliimapoliitika domineerib kogukonna tunnetatud vajaduste üle.
 - Halvim tulemus – annab tooni traditsiooniline majandus, innovatsioonitase madal ja investeeringud lähevad mujale. Tootmine on endiselt vähe-efektiivne ja emissioonimahukas ning ei suuda rahvusvahelises konkurentsivõimelises silma paista ega ettevõtjatele eeliseid luua, ajude väljavool.
 - Linnavalitsus paneb elektribussid käima, teeb elektritootmisjaamu jms, aga ettevõtted kaasa ei lähe, ei mõista vajadust. Regulatsioonid ja eesmärgid seatakse kahtluse alla. Autostumise probleemid aina tõsisemad hoolimata nt jalgrattateede arendamisest. Bussiliiklus on küll hästi korraldatud, kuid kasutajaid on vähe.
 - Juhtimine läheb ühte teed, tagala kaob ära, kodanikud ja administratsioon ei leia ühist keelt. Kodanikud ei mõista tehtava vajalikkust ning ei toeta seda omapoolsete algatustega.

Stsenaariumite valideerimine

- **Grupiarutelu** – kas esitatud stsenaariumid on sidusad ja terviklikud? Kas on vastuolusid? Kas tugevused ja nõrkused on tasakaalus? On mitu võimalust, kuidas stsenaariumid võivad halvasti lõppeda, aga oluline dimensioon see, kuidas leida üles võimalus soovitud tulemuse saavutamiseks.
- **Stsenaarium 1 – Tartu kaotas jalajälje**
 - Ebarealistlik stsenaarium, nõuaks revolutsiooni.
 - Inimeste teadlikkus suur, aga kuidas jõuab teadlikkus tegeliku käitumise muutuseni? Nõrk koht, teadlikkuse suurendamine vajab ka riigi tasemel regulatsiooni, ei piisa ainult Tartu linna eesmärkidest. Ei saa olla ainult see eeldus, et inimesed näevad olukorra tõsidus ja on kohe valmis tegutsema.
 - Regulatsioonid tekitavad samas negatiivseid emotsioone, vabaduse piiramise tunne. Võivad tekkida radikaalsed rühmad, kellele läheneda ei suudeta, killustumine.
 - Olemas ka oht, et IT oskused võivad killustada Tartu ühiskonda – kes oskavad, nende elu parem, kes jäävad maha, eralduvad. Tekib digilõhe.
 - Lisaks oht, et kui tarkade lahenduste/energiasäästu tulemusena tekib inimestel vabu ressursse, kasutatakse need ära tarbimise peale, nt reisimine. Kokkuvõttes ei teki.
 - Kõige kallim stsenaarium, linnapoolsed investeeringud, kampaaniad, kaasamine, uued teenused, infrastruktuur jms. Mõju ja panus ei pruugi tasakaalus olla.
- **Stsenaarium 2 – Teeme nii palju kui kasulik, aga nii vähe kui võimalik!**
 - Kirjeldab enam-vähem seda, mis juba toimub.
 - Liikuvus(vajadus) ei pruugi kasvada. Tehnoloogia viib selleni, et inimesed ei pea tegelikult nii palju enam liikuma – töötan kodust, teenuseid kasutan netis, tellin

kaupa koju, pakiautomaadid jms. Kui ka poed, koolid jms on inimeste lähedal, väheneb liikuvus veelgi. Kui elatustase tõuseb, siis reeglina tõuseb siiski ka liikuvus. Samas ei pruugi majandus ja seega ka heaolu kasvada, kasvu piirid võivad ees olla, kui tahame nt CO2 eesmärke saavutada.

- Stsenaariumi eeldus on see, et inimesed käituvad pragmaatiliselt ega võta rohelisi lahendusi kasutusele kuluefektiivsuse tõttu. Samas, kui keskkonnanõuded karmistuvad, siis pragmaatiline otsus võibki lõpuks olla roheline. Mängureeglid defineeritakse ümber, avaliku sektori roll.
- Kui kütuse hind kõrge, muutub elektriauto odavamaks alternatiiviks, kui parkimistasu kõrge, mõeldakse ühistranspordi peale jms. Peab olema rahaline ja ajaline eelis, et tekiks motivatsioon rohelisemaid lahendusi kasutada.
- Nagunii liigume selle poole, et pragmaatiline otsus langeks roheliste lahenduste kasuks – taastuenergia läheb sujuvalt odavamaks, elektriautode tootmine läheb odavamaks jms. Inimeste suunamine rohelise mõtteviisi poole. Elatustase veel kehv, peab paranema.
- **Stsenaarium 3 – Business as usual**
 - Vastuolu – isegi kui midagi selle heaks konkreetselt ei tee, siis taastuenergia ikka odavneb, elektriautod aina odavamad, inimeste teadlikkus kasvab jms. Üldised trendid ja sellest ka olukorra järk-järgult paranemine.
 - Traditsioonilise tööstuse domineerimine väheneb, tulevikusuund IKT, targad lahendused, kõrgema lisandväärtusega töökohad. Isegi kui ei taha, siis paratamatult suundume sinna poole.
 - Suur andmestik – puudub hea koostöö huvigruppide vahel, ei kasuta koordineeritult, ei võta maksimumi.
 - Plusspool – ei ole tegelikult nii negatiivne stsenaarium, asjad siiski paranevad. Teadlikkus paratamatult kasvab, seeläbi ka käitumismustrid. Kui ümber toimuvad muutused, siis muutub ka inimene. Nii musta stsenaariumi raske ette kujutada.
- **Stsenaarium 4 – Emajõe Ateena 2.0**
 - Positiivsest poolest – inimesed on õnnelikud.
 - Täiendus – kogukondliku liikumise mõõtme juurde toomine. Isegi kui üldine individualistlik trend tugev, siis natuke ignoreerib see stsenaarium kogukondade kasvavat rolli meie igapäevaelus. Individualism kui oht, tarbimine kui eneseväljendusvahend – kogukondlik liikumine reeglina üldsust arvestav, meie huvi vs minu huvi.
 - Multimodaalsus tegelikult ei kasva, soojusenergia tarbimine kasvab. Lisatrend – kaasaegsete inimeste võime teha ise otsuseid.
 - Ohtlik see, kui avaliku sektori roll väga suur – suur osa säästlikust eluviisist tuleb siis mujalt regulatsioonidest jms, inimene ei saa aru, et otsuseid peaks ise tegema, motivatsioon ei tule enda arusaamast.

Tartu Energia 2030+ suuna valimine ja visiooni loomine

- Üldine arutelu – milline stsenaarium **visiooni loomiseks** aluseks võtta? 2. stsenaarium 1. komponentidega või ainult kõige positiivsem, s.t 1. stsenaarium?
- Ehk ei saavuta 100% eesmärkidest, aga võiks saada 1. stsenaariumi sektorisse eesmärkide saavutamisel. **40% CO2 taseme vähendamine on põhieesmärk.**
- **Põlevkivielekter on must**, see muudab elektripõhised lahendused ja majanduse elektrifitseerimise mõtte vähem roheliseks. Lahendus ei saa olla põlevkivielekter, see pole aga Tartu otsus. Kõrge teadlikkusega inimene ei kasuta põlevkivielektrit. Käärid juba seal, et lähme üle elektripõhisele majandusele, aga ise elektrit ei tooda. Eesti taseme küsimus – Tartu saab aga kaasa rääkida.

- **Tartu juba ajab puhtamat energiapoliitikat.** Konflikt teistega kasvab – suuremas riiklikus kontekstis võivad tekkida saared, mis veavad ümbritsevat keskkonda puhtama tarbimise poole. Tartu on seda rolli võtnud.
- Üldine otsus – **teadlik pingutus 1. stsenaariumi poole.**
- **Visiooni sõnastamine** alguses individuaalselt ja seejärel grupis – kuhu tahame ükskord jõuda? 1-2 lauset, keskmine visioonilause 14 sõna. *Vision some day, mission any day.* Pange esmalt individuaalselt kirja teie jaoks olulised teemad, sõnad või tulevikulootused, mis võiksid visioonis kajastuda. Arutage grupis, võrrelge märkmeid. Püüdke ühiselt sõnastada Tartu Energia 2030+ visioon.
- Tulevikupilt, **Tartu aastal 2030 on...**
- **Laudkondade visioonid**
 - Tartlane käitub tervislikult ja keskkonnahoidlikult ning seda teha on mõnus.
 - Tartu on roheline ja kliimasõbraliku elukeskkonnaga linn, mida kujundavad teadlikud ja õnnelikud linnaelanikud ning mis on eeskujuks kogu maailmale.
 - Tartu on hea energiaga targalt tarbiv roheline teerajaja.
 - Roheline Tartu on ühiselt loodud tarkade lahendustega heitmevaba tulevikulinn.
- **Üldine visioon**
 - **(Tartu 2030 on) hea energiaga targalt arenev kogukond ja roheline teerajaja.**

Järgmised Tartu Energia 2030+ kavandamise sammud

- Töötame arengukava loomise nimel, kõik osalejad on koostajate hulgas, protsessi juhib edasi **Tartu Regiooni Energiaagentuur**.
- Täna oleme esimeses staadiumis, **visiooni loomine**. Kui kokkulepe omavahel olemas, siis planeerime strateegiat ja kogume paralleelselt andmeid. Seejärel konkreetsete tegevuste planeerimine, kus ootame samuti aktiivset osavõttu.
- **Andmekorje** – see, mis Tartu teeb, on riiklikust energiapoliitikast ühe versteposti võrra ees. Ühest küljest hea, teisest küljest probleemid, eelkõige andmete kättesaadavus (riik ei kogu andmeid vajalikus ulatuses ja täpsuses, nagu energiakavas vaja oleks – küsime inimeste käest tarbimis/tootmisandmeid, koostöö).
- **Kaasamine** – praegused kaks töötuba lõpetavad esimese tsükli, järgmine suur kogunemine juuni 2019, siis tutvustatakse põhilist strateegiat ja selle sisulist koordineerimist. Septembris 2019 täpsemalt vaatluse all tegevuskava.
- Nüüd hakkab töö toimuma väiksemates **töörühmades** – kokku 7 ekspertrühma, fookuseeritum. Põhiline sisu andmete kogumine ja valideerimine ning andmete mõtestamine Tartu jaoks olulisteks küsimusteks. Teemad – andmed, kliima, energia, transport, hooned, valitsemine, kaasamine. Nimekiri avatud, kui on huvi mingis rühmas kaasa lüüa, andke TREAle märku, grupid komplekteeritakse vastavalt.
- **Vabatahtlikud kohustused** – kui jõuame lõpule arengukava koostamisega ja te olete rahul töö ning selle tulemusega, palume ametlikke toetuslepinguid (see arengukava on meie organisatsiooni huvides, toetame arengukava elluviimist ja panustame sellesse omal viisil). Nt Fortum Tartu aitab toota rohelist energiat, mida Tartu elanikud saaksid tarbida. Tegevused, milles ettevõtted reaalselt osaleda ja panustada saaksid, organisatsiooni enda tegevustest lähtuvad eesmärgid. Annab osapooltele kindlust, et strateegia ei jää sahtlisse tolmu koguma. Läheb arengukavaga kaasa, et kogukonna toetust näidata. Leping peaks olema allkirjastatud allkirjaõigusliku inimese poolt. Arengukava sisulised tegevused selged septembriks 2019, järgnevad kuud lepingute arutamise/kinnitamise jaoks. Leping on deklaratiivne, suunatud linnale.
- Andmete korje sisse kirjutatud, et oleks andmekiht enne ja pärast kohustuste võtmist/panustamist, võrdluskoht. Üldiselt **2 seiretaset** – iga 2 aasta tagant ülevaatlik seire + iga 4 aasta tagant suurem seire.

- Strateegia mustand on valmis juunis 2019, lõplik versioon sügisel, **volikogu poolt kinnitatud 2019. aasta lõpuks**.

Kokkuvõte

- Järgmise aasta lõpuks on olemas **Tartu Energia 2030+ arengu- ja tegevuskava**, mis on muuhulgas saanud sisendit kahe nüüdseks toimunud visioonitöötoa aruteludest.
- Kui soovite **liituda mõne temaatilise töörühmaga**, andke sellest teada TREAle (marek.muiste@trea.ee).
- Järgmised suuremad avalikud arutelud toimuvad **juunis 2019** (põhiline strateegia) ja **septembris 2019** (konkreetne tegevuskava).
- Pärast tegevuskava valmimist (september 2019) hakatakse koguma **organisatsioonide vabatahtlikke kohustusi**, s.t ametlikke toetuslepinguid organisatsiooni tegevustest tuleneva panusega tegevuskava täitmisse.